

**Organizácia kolektívnych vedomostí jej vplyv na regionálny rozvoj
a príčiny jej globalizácie**
**Collective knowledge organization, its influence on regional development
and globalization reasons**

Veronika Littvová

Abstrakt: Súčasné trhové prostredie je definované neustálymi finančnými a globálnymi zmenami. Pre spoločnosti vykonávajúce svoju podnikateľskú činnosť je stále náročnejšie reagovať na tieto výkyvy a zároveň si zachovať svoju konkurencieschopnosť. Pritom otázka spolupráce podnikov je stará ako podnikanie samotné. Až globalizácia so sebou priniesla jej opätovné využívanie. Cieľom príspevku je definovať kolektívne vedomosti ako jeden z možných spôsobov na rozvoj regiónov a zároveň určiť príčiny rozvoja kolektívnych vedomostí.

Abstract: The current market environment is defined by constant financial and global changes. For companies operating in market business activities it has been increasingly difficult to adapt and remain competitive, although question about cooperation is as old as entrepreneurship itself. The target of this paper is to define organization of collective knowledge as one of potential ways of region development and as well to define development reasons of collective knowledge.

Kľúčové slová: Globalizácia, spoločné podnikanie, tvorba klastrov a ich rozvoj, výhody klastrov.

Key words: Globalization, joint ventures initiatives, clusters formation and development, clusters advantages.

JEL classification: O16, O18, O25

1. Úvod

Podľa exkluzívneho prieskumu medzi mladými podnikateľmi každý štvrtý z nich štartuje svoj biznis bez prípravy a asi tretina netuší, ako sa dostať k zákazníkovi. Taktiež neustále finančné a globálne zmeny spôsobujú, že existujúce organizácie vykonávajúce podnikateľskú činnosť sa stále náročnejšie prispôbujú a udržiavajú si svoju konkurencieschopnosť. Viaceré organizácie, ako samostatne hospodáriace jednotky, nie sú schopné čeliť nevýhodám alebo využiť pozitíva, ktoré so sebou globalizácia svetových trhov prináša. Avšak otázka ako podnikat' tak aby mal z procesu a výsledkov produkcie spoločnosti prospech širší okruh ľudí je taká stará ako podnikanie samotné. Stačí spomenúť meno charismatickej osobnosti Tomáša Baťu, ktorý sa v rámci svojej podnikateľskej vízie snažil zveľad'ovať aj lokalitu, v ktorej pôsobil a zistíme, že korene kooperácie v rámci podnikania siahajú aj na naše územie a za reálnymi príkladmi nemusíme cestovať za jeho hranice. Jedna z možných stratégií, ktorej prijatím si organizácie môžu svoje konkurenčné výhody udržať je „stratégia kooperácie“ prostredníctvom tvorby „klastra“ ako formy kolektívnych vedomostí. Táto forma je jedným z možných riešení problémov, plynúcich z globálnych situácií. Klastre vo všeobecnosti zvyšujú konkurenčné výhody regiónu, prispievajú k vytváraniu sietí a spolupráce, sú zdrojom inovácií, udržiavajú hybnú silu firiem v rámci odvetvia a zvyšujú kolektívnu efektívnosť.

2. Spoločné podnikanie

Pojmom „klaster“ [Slovník pojmov, 2011] sa označuje „zoskupenie podnikov, pridružených organizácií a inštitúcií, ktoré majú spoločné záujmy, spolupracujú a snažia sa o zvýšenie konkurencieschopnosti a o spoločné prekonávanie svojich obmedzení.“ [Vedomostná spoločnosť, 2011]. Európska komisia definuje klastre ako skupinu nezávislých firiem a pridružených inštitúcií, ktoré [Enterprise Europe Network, 2011]:

- spolupracujú a súťažia,
- sú miestne koncentrované v jednom alebo niekoľkých regiónoch, aj keď tieto klastre môžu mať globálny rozsah,
- sú špecializované v konkrétnom priemyslovom odvetví previazanom spoločnými technológiami a schopnosťami,
- sú buď znalostné alebo tradičné.

Klaster združuje „výrobné spoločnosti, školy, vedecké pracoviská, organizácie pôsobiace na trhu práce.“ [BUČEK, 2007] Všeobecným zmyslom klastrov je využívanie výsledkov výskumu, vývoja nových technológií a inovácií, dosiahnutie úspor nákladov z rozsahu, zvyšovanie vzdelanosti zamestnancov, sledovanie trendov, vyhľadávanie nových podnikateľských príležitostí a možností prenikania na zahraničné trhy. V podmienkach globalizácie dochádza ku „kumulácii ekonomickej moci v podobe vzniku veľkých organizácií aj prostredníctvom zvyšujúceho sa počtu akvizícií a fúzií“ [LITTVOVÁ, 2013]. Okrem nich na trhu pôsobí veľké množstvo malých a stredných podnikov, ktorých organizačné usporiadanie je neporovnateľne jednoduchšie. Popri individuálnych podnikateľských aktivitách sa dostáva do popredia spoločné podnikanie. Je založené na vzájomnej spolupráci podnikov, pričom sa ich spolupráca vyznačuje rôznym stupňom vzájomnej integrácie. Dôvodom je rastúci tlak konkurencie a nevyhnutnosť špecializácie a kooperácie medzi podnikateľskými subjektmi. Spoločný obchod, sieťové podnikanie a kapitálové prepojenie spoločností tvoria tri základné formy spoločného podnikania, ktorých základné charakteristiky prezentuje tabuľka 1.

Tabuľka 1 Formy a charakteristiky spoločného podnikania

SPOLOČNÉ PODNIKANIE	
FORMY	CHARAKTERISTIKA
Spoločný obchod	<ul style="list-style-type: none"> ▪ relatívne jednoduché väzby ▪ väčšinou nedochádza ku vzniku skutočnej závislosti medzi obchodnými partnermi.
Sieťové podnikanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zvyšovanie konkurenčnej schopnosti prostredníctvom: <ul style="list-style-type: none"> ▪ znižovania nákladov pri uzatváraní transakcií, ▪ znižovania výrobných nákladov, ▪ rozširovania prístupu k moderným technológiám, informáciám, spoločného vytvárania nových informačných databáz, rýchlejšieho zavádzania noviniek, ▪ získavanie možnosti vstupovať na nové trhy, ▪ rozdeľovanie rizika medzi členmi siete. ▪ riadenie je založené na decentralizácii rozhodovacej moci a neustálej výmene informácií.
Sieťové podnikanie v rámci EU	<ul style="list-style-type: none"> ▪ siete lokálneho resp. regionálneho charakteru: <ul style="list-style-type: none"> ▪ väčšia tesnosť neformálnych vzťahov ▪ väzba na konkrétne podmienky a rysy daného prostredia. ▪ čím je táto väzba silnejšia, tým viac je posilňovaný potenciál takýchto sietí, ale i daného regionálneho prostredia ▪ siete tvorené veľkým podnikom a naň napojenými malými a strednými podnikmi: <ul style="list-style-type: none"> ▪ napr. priemyselné klastre alebo franchisingové reťazce. ▪ môžu mať formálnu aj neformálnu podobu, spolupráca subjektov v sieti môže byť všeobecná alebo špecializovaná
Kapitálové prepojenie spoločností	<ul style="list-style-type: none"> ▪ založené na zvýšenom pohybe kapitálu ▪ najčastejšie prostredníctvom priamych zahraničných investícií, ktoré sa stávajú súčasťou spoločne zakladaných podnikov alebo vznikajúcich nadnárodných spoločností a konzorcií

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa MARKOVÁ, V. 2003 *Malé a stredné podnikanie v Slovenskej republike*. Banská Bystrica : EF UMB, 2003. s. 76. a LESÁKOVÁ, E. 2007 *Malé a stredné podniky v novom prostredí globálnej Ekonomiky*. In.: *Zborník vedeckých príspevkov z riešenia výskumného projektu VEGA 1/2612/05*. Prejav globalizácie v sektore malých a stredných podnikov. Banská Bystrica : EF UMB, 2007. s. 43 – 45.

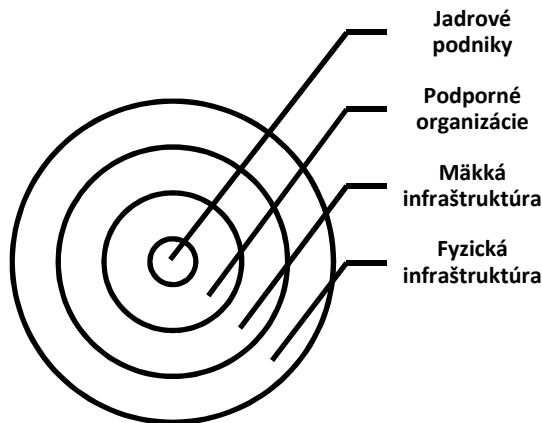
Úspech klastra vo veľkej miere závisí od medziľudských vzťahov, ktoré sa vytvárajú medzi účastníkmi klastra. Proces vytvárania klastrov si vyžaduje medziľudský kontakt a angažovanosť celej komunity v procese vytvárania nových väzieb medzi komunitami, podnikmi a vládou. Klastre sú podľa skúseností z krajín, ktoré s ich rozvojom majú dlhodobé skúsenosti, vhodným prístupom pre získanie a udržanie ťažko kopírovateľnej konkurenčnej výhody¹. Klastre sa nevytvárajú, vznikajú prirodzene. Vhodnou podporou zo strany verejnej sféry sa tento prirodzený vývoj dá urýchliť. Aktivity však musia vznikať v organizáciách a na ich podnet. Umelo vytvorené klastrové iniciatívy, nie sú životaschopné². Vytvorenie fungujúcej klastrovej iniciatívy je otázkou 8 mesiacov až 1,5 roku intenzívnej práce [Cluster

¹ pozn.: Dnes nie je zložité skopírovať postupy, procesy, napodobiť výrobky. Je však veľmi zložité napodobiť či skopírovať tvorivú atmosféru, silné väzby a dôveru, ktorá v klastroch panuje.

² Bližšie v LITTOVÁ, V. Spoločné podnikanie v koncepcii rozvoja klastrov. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov, Ekonomika, financie a manažment podniku V*. 3.11. 2011“ [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. ISBN 978-80-225-3299-0.

Navigators, 2011]³. Klustre sú veľmi vhodným nástrojom rozvoja, hlavne v postkomunistických krajinách. Princípom klastra je hľadanie spoločného záujmu a konsenzu⁴. Vysoko výkonné klustre sú determinované tímovou prácou v štyroch základných oblastiach, ktoré sú zobrazené na obrázku 1 a charakterizované v tabuľke 2.

Obrázok 1 Základné oblasti tímovej práce vysoko výkonných klustrov

Zdroj: Vlastné spracovanie a preklad podľa Cluster navigators. Development process [online]. [Cit. 25.1.2011]. Dostupné na internete: <<http://clusternavigators.com/index.php>>

Tabuľka 2 Oblasti a charakteristika výkonných klustrov

OBLASŤ	CHARAKTERISTIKA
Jadrové podniky	V jadre klastra sa nachádzajú kľúčové podniky, ktoré sú jeho vedúcimi účastníkmi. Väčšina ich príjmov pochádza od zákazníkov mimo klastra.
Podporné podniky	Existujú podniky, ktoré priamo alebo nepriamo podporujú podniky v jadre klastra. Najčastejšie sa jedná o dodávateľov špecializovaných strojov, súčiastok, surovín, a subdodávateľov, ktorí môžu výrobcovi prideliť jednotlivé výrobné úlohy.
Mäkká podporná infraštruktúra	Vo vysoko výkonných klustroch nie sú podniky v jadre a podporné podniky izolované. Úspešné klustre sú typické širokou angažovanosťou celej komunity. Miestne školy, univerzity, polytechniky, miestne obchodné a profesijné asociácie, agentúry pre ekonomický rozvoj a ďalšie inštitúcie podporujú ich aktivity a sú zásadnými zložkami vysoko výkonného klastra. Kvalita tejto mäkkej infraštruktúry a rozsah tímovej práce v nej, sú veľmi dôležité kľúčové faktory pre rozvoj akéhokoľvek klastra.
Tvrdá podporná infraštruktúra	Podporná technická infraštruktúra: cestná komunikácia, prístavy, pracovanie s odpadmi, komunikačné spojenie atď. Kvalita tejto infraštruktúry musí dosahovať minimálne rovnakú kvalitu ako u konkurenčných klustrov.

Zdroj: Vlastné spracovanie a preklad podľa Cluster navigators. Development process [online]. [Cit. 25.1.2011]. Dostupné na internete: <<http://clusternavigators.com/index.php>>

3. Prínosy klustrov

Klaster vo všeobecnosti zvyšujú konkurenčné výhody regiónu, prispievajú k vytváraniu sietí a spolupráce, sú zdrojom inovácií, udržiavajú hybnú silu firiem v rámci odvetvia a zvyšujú kolektívnu efektivitu. Jednotlivé prínosy, ktoré so sebou úspešné klustre prinášajú,

³ pozn.: informácia získaná z Cluster navigators. Development process [online]. [Cit. 25.1.2011]. Dostupné na internete: <<http://clusternavigators.com/content/view/29/52/>>

⁴ Bližšie v LITTOVÁ, V. Spoločné podnikanie v koncepcii rozvoja klustrov. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov, „Ekonomika, financie a manažment podniku V. 3.11. 2011“* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. ISBN 978-80-225-3299-0.

môžeme definovať na tie, ktoré prinášajú pre jednotlivé zúčastnené **spoločnosti** [SABADKA, 2011]. Tieto sú:

- poskytujú úspory z rozsahu a znižujú náklady - Klaster poskytuje podnikom príležitosť dosiahnuť kritické množstvo v kľúčových oblastiach, čo im prináša úspech, ktorý by nebol možný, keby pracovali izolovane. Spoluprácou sa môžu organizáciám otvárať nové trhy a znižovať náklady;
- znižujú obmedzenia menších podnikov a zvyšujú špecializáciu – Klaster môže združovať podniky z rôznych článkov hodnotového reťazca. Umožňuje tak menším organizáciám, aby sa špecializovali a umožňuje im spolupracovať v konkurencii proti väčším, vertikálne prepojeným podnikom;
- zvyšujú miestnu konkurenciu a rivalitu a tým globálnu konkurenčnú výhodu - táto rivalita podporuje vo firmách inovácie, pomocou ktorých sa snažia zlepšiť efektívnosť a konkurencieschopnosť;
- zvyšujú rýchlosť prenosu informácií a technológií - to nastáva v dôsledku blízkosti firiem, silných väzieb medzi nimi a vysokou konkurenčnou podstatou klastra;
- zvyšujú moc menších podnikov - pomocou sieťovania sú menšie firmy schopné ovplyvňovať udalosti a lobovať u vlády za zlepšenie služieb a infraštruktúry;
- podnecujú vládu k investíciám do špecializovanej infraštruktúry - vďaka viditeľnosti klastra, ako aj vďaka nákladovej efektívnosti a vyššej návratnosti investícií, ktoré predstavuje klaster, sú tieto investície ľahšie zdôvodniteľné;
- umožňujú efektívne prepojenie a partnerstvo - viditeľnosť a dôležitosť klastra môže tiež podnietiť vznik partnerstiev medzi akademickými inštitúciami a miestnym priemyslom.

Univerzity a vysoké školy zohrávajú významnú úlohu v rozvoji inovácií, ktoré sú významným diferenciacným prvkom konkurenčnej výhody. Úzka spolupráca univerzity so skupinou organizácií v špecializovaných sektoroch poskytuje možnosť zdokonaľovania znalostí a porozumenia podnikateľským postupom a potrebám. To spôsobuje, že absolventi univerzity sú lepšie pripravení pre priemysel a študijné plány lepšie prispôbené študentom. Účasť v klasteri prináša univerzitám:

- znalosť potrieb priemyslu,
- vzdelávanie na mieru pre ich študentov,
- aplikovaný výskum (spoluprácu na reálnych projektoch),
- zisk zo spoločných projektov výskumu a vývoja,
- transfer technológií do praxe,
- prístup k ďalším zdrojom financovania (súkromné zdroje, grantové prostriedky, atď.).

Tvorba klastrov je významným a úspešným nástrojom **regionálneho rozvoja**. Poskytuje fórum pre dialóg medzi kľúčovými aktérmi v regióne so zameraním na rast. Namiesto všeobecnejšieho zamerania sa na zvyšovanie znalostí, lákanie zahraničných investícií, rozvoj malého a stredného podnikania, atď. sa špecifikom klastra stáva zameranie na konkrétne činnosti ekonomického rozvoja. Tento prístup je totiž omnoho silnejší a jeho dôležitosť už odhalilo množstvo vlád v krajinách OECD. Efektívne partnerstvo verejného a súkromného sektora, ktorého príkladom môžu byť napr. špecifické riadiace skupiny klastra, napomáhajú rozvoju regiónu spoločnými aktivitami medzi verejnou správou a firmami, pričom verejná správa sa takto dozvedá o potrebách firiem.

Klastre môžu tiež „lobovať“ v prospech zlepšenia infraštruktúry v danom regióne, čím dochádza k pozitívnymi externalitám. Môžu zvyšovať „image“ lokality na národnej i

medzinárodnej úrovni. Rastúca povest' a „image“ klastra priťahuje aj špecializované zahraničné i domáce investície, zaplňuje kapacitné rezervy a prehľbuje či rozširuje existujúci klaster. [Czech Invest, 2011]. Delenie klastrov v závislosti od väzieb s okolím je vypracované v tabuľke 3.

Tabuľka 3 Typológia klastra v závislosti od väzieb s okolím

TYP	CHARAKTERISTIKA
Klastre založené na hodnotovom reťazci	<ul style="list-style-type: none"> vytvárajú sa v rámci sietí dodávateľských väzieb. Napríklad automobilový klaster je zvyčajne vybudovaný okolo hodnotového reťazca spojujúceho výrobcov automobilov s jeho dodávateľmi a môže byť ďalej spojený s výrobcami špecializovaných priemyselných zariadení, elektroniky, plastov, textílií atď.
Klastre založené na kompetenciách	<ul style="list-style-type: none"> sústredujú sa na isté špecifické kompetencie, napr. výskumné, vzdelávacie schopnosti. Nejedná sa o kľúčové dodávateľské väzby v rámci daného sektoru, ale o aplikáciu samotných znalostí. Príkladom takého klastra môžu byť informačné a komunikačné technológie, pričom geografická koncentrácia firiem zapojených do klastra môže byť síce zrejmalá, ale vytvorený nie je na základe hodnotového reťazca, skôr sa zameriava na potrebné znalosti a kompetencie.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Czech Invest. Klastry. [online]. [Cit. 25.1.2011]. Dostupné na internete: <<http://www.czechinvest.org/klastry>>

Princípom klastra je hľadanie spoločného záujmu a konsenzu. Súčasná svetová ekonomická a hospodárska kríza ovplyvňuje aj Slovensko a slovenskú ekonomiku. Klastrový prístup našiel široké uplatnenie v zahraničí a koncept klastrov je v súčasnej dobe uznávaný a považuje sa za významný rozvojový prvok v štruktúrach národných ekonomík pričom aj EÚ významne podporuje tieto snahy. Krajiny V4 s výnimkou Slovenska majú vytvorené podporné mechanizmy na vznik, rozvoj a podporu klastrov. Slovensko do súčasnosti nemá vytvorené podporné mechanizmy avšak aj napriek tomu došlo k spontánnemu vzniku rôznych typov klastrov s cieľom rozvoja vybraných priemyselných sektorov. Významnými aktérmi pri vzniku klastrov boli VÚC, ktoré vznik významne podporili a stali sa donormi ich počiatočného rozbehu. Vzniknuté klastre preukázali svoju životaschopnosť v podmienkach reálneho trhu a postupne začínajú rozbiehať svoje aktivity. Zoznam technologických klastrov a klastrov cestovného ruchu je znázornený v tabuľke 4.

Tabuľka 4 Technologické klastre a klastre cestovného ruchu na Slovensku

Technologické klastre	Klastre cestovného ruchu
Klaster cestovného ruchu – západné Slovensko.	Klaster cestovného ruchu – západné Slovensko.
Klaster LIPTOV – združenie cestovného ruchu, Žilinský kraj,	Klaster LIPTOV – združenie cestovného ruchu, Žilinský kraj,
Klaster ORAVA – združenie cestovného ruchu, Žilinský kraj,	Klaster ORAVA – združenie cestovného ruchu, Žilinský kraj,
Klaster TURIEC – združenie cestovného ruchu, Žilinský kraj,	Klaster TURIEC – združenie cestovného ruchu, Žilinský kraj,
Združenie cestovného ruchu Balnea Cluster, Banskobystrický kraj	Združenie cestovného ruchu Balnea Cluster, Banskobystrický kraj

Zdroj: vlastné spracovanie podľa <http://www.siea.sk/klastre-na-slovensku/c-242/klastrove-iniciativy-posobiace-na-slovensku/>

Motívy organizácií a ich vzrastajúci záujem o taký typ kooperácie, ktorý prinesie úžitok širokému počtu účastníkov je možné chápať prostredníctvom vplyvu globalizácie na

medzinárodný obchod, manažment firiem a spotrebiteľské správanie a rovnako aj organizáciou kolektívnych vedomostí [BATEMAN, 2003]. Pretože práve samotná globalizácia je „jedna z najdôležitejších príčin vzrastu významu spoločenskej zodpovednosti v podnikaní“ [BATEMAN, 2003].

Globalizácia vo svete obchodu spôsobuje prekračovanie, až úplné zrušenie hraníc medzi štátmi. Ak štáty nie sú v rámci svojich obchodných vzťahov limitované hranicami, potom ani obchodné transakcie nie sú rozdeľované na domáce alebo zahraničné a plynulosť obchodu nie je obmedzovaná či prerušovaná. Rovnako dochádza k rozvoju informačných technológií. V súčasnej dobe je možné doručiť e-mail z Ázie do Európy v priebehu niekoľkých sekúnd reálneho času. V priebehu 24. hodín je možné doručiť zásielku z Ázie do Európy prostredníctvom medzinárodnej dopravy. Vplyvom odstránenia hraníc, rozvoja informačných technológií a medzinárodného obchodu je úplne bežným jav, kedy je centrála spoločnosti umiestnená v jednom štáte, výrobný proces tejto spoločnosti sa uskutočňuje v druhom a ďalšie štáty tvoria odbytové trhy pre vyprodukované výrobky. Spoločnosti rozširujú podnikateľské aktivity takým spôsobom aby svoj maximálny zisk dosahovali prostredníctvom čo možno najoptimálnejšieho využitia vstupov, pričom lokalizácia ich čiastkových činností už nie je limitovaná štátnou príslušnosťou. To má za následok rozdelenie externalít, či už pozitívnych alebo negatívnych, medzi populácie viacerých štátov. Na základe týchto informácií môžeme vysloviť reálny predpoklad, že negatívne dôsledky výrobného procesu môže znášať populácia štátu, ktorá z jeho výsledkov vôbec neprofituje a naopak.

Nárast popularity kooperácie je teda jednoznačne spojený s globalizačným procesom, s nárastom jeho vplyvov a s prejavmi, ktoré globalizácia vnáša do fungovania jednotlivých krajín. V nasledujúcom texte sa nachádzajú odpovede na otázku: Prečo sa z počiatočného bežného podnikania vytvorilo spoločensky zodpovedné podnikanie prinášajúce osôh čo najväčšiemu počtu osôb a akými spôsobmi globalizácia spôsobila jeho nárast do celosvetových rozmerov?

4. Príčiny globalizácie podnikania formou kooperácie

Ako je prezentované vyššie, jeden z prejavov globalizácie, ktorý výrazne prispieva k rozmachu kooperácie je pokles významu hraníc [BUSSARD, a kol., 2005]. Ak je význam hraníc oslabený, potom aj preprava a komunikácia sú jednoduchšie a hlavne, nie sú limitované. Vznikajú nové medzinárodné trhy prinášajúce investičné príležitosti. Každý investor hľadá v rámci dosiahnutia hlavného podnikateľského cieľa čo možno najvýhodnejšie cieľové podmienky. Prioritne sa zameriava na najviac limitujúce oblasti, ktorými oblasť kvalitnej a lacnej pracovnej sily, daňové zaťaženie štátu a infraštruktúra nepochybne sú. Najmä podľa týchto kritérií si vyberá lokalizáciu. Jednotlivé štáty o týchto cieľových podmienkach vedia a snažia sa potenciálnym investorom prioritne vyhovieť, čím sa starostlivosť o obyvateľstvo dostáva do úzadia. Štáty tak vytvárajú potenciálne príležitosti pre spoločnosti, ktoré na seba prijímajú zodpovednosť za starostlivosť o potreby určitej skupiny obyvateľov.

Globalizácia prináša zjednodušený prístup k množstvu informácií. Obyvatelia majú v reálnom čase k dispozícii neuveriteľné množstvo informácií. V konečnom dôsledku vôbec nie je podstatné to, či sú tieto informácie pravdivé a dokonca ani to, z akej sú oblasti. Výsledkom je dlhotrvajúca kríza dôvery obyvateľstva voči inštitúciám. Aj na území Slovenskej republiky obyvatelia veľmi málo dôverujú vláde, politikom a firmám. Na druhej strane ľahká dostupnosť informácií vplýva na očakávania, ktoré má spotrebiteľ na zakúpený tovar. Okrem automaticky očakávanej funkčnosti, je to aj jedinečnosť a etickosť. Nechceme, aby tovar, ktorý sme si zakúpili bol testovaný na zvieratách, alebo pri jeho výrobe zomierali ľudia, či bol vyrobený detskou prácou. „Verili by ste svojmu doktorovi, keby diplom, ktorý mu visí v

čakárni, hovoril o tom, že jeho poslaním je maximalizovať profit? Samozrejme, že nie ... V skutočnosti ziskovosť z presvedčenia klienta, že s doktorom majú spoločný cieľ a tento nemá nič spoločné s biznisom.“ [KAY, 2013].

Aj celková zmena štruktúry ekonomiky vyvoláva záujem spoločností o nový typ spolupráce. V súčasnosti v rozvinutých ekonomikách viac ako 70 % tvorby HDP pripadá na oblasť služieb, čo znamená úplný odklon od pôvodného ťažobného priemyslu. Dôraz sa kladie na zamestnancov, hodnotu značky a ľudský kapitál. Výnosy spoločnosti preto nezávisia ani tak od využívania hmotného majetku, ako od schopností a motivácie zamestnancov. Vďaka tomu rastie význam manažmentu ľudských zdrojov, formovanie ľudského kapitálu a organizácia obchodu.

5. Záver

Príprava klastrovej iniciatívy je dlhodobý proces, keďže klastery majú byť širokou a otvorenou platformou podnikov, ktoré majú záujem na ďalšom rozvoji svojho odvetvia v regióne a spolupráca jednotlivých členov musí byť dobrovoľná. Jeho formalizácia často odradí množstvo organizácií, ktoré zo začiatku ešte prínos klastrov nevedia definovať. Založenie formálnej klastrovej iniciatívy vedie tiež k spomaleniu vnútornej dynamiky, ktorá bola medzi podnikmi vybudovaná. Pre rozvoj klastra a vznik a rozvoj klastrovej iniciatívy musia existovať vhodné podmienky, s ktorých základnou je dostatočné množstvo spoločností, ktoré sú sami inovatívne a konkurencieschopné. Snaha niektorých regiónov a štátov o vytvorenie silného klastra v moderných odvetviach bez zázemia a zohľadnenia reálnej situácie väčšinou končí, aj napriek veľkým finančným injekciám, neúspechom. Rast klastra nie je zaručený a stáva sa, že klastru hrozí prepád. Zmena typu ekonomiky spôsobila, že pôvodný kooperačný štýl podnikania sa zmenil na výsostne uzavretý. Opätovne globalizácia spôsobila návrat ku takémuto typu podnikania a rovnako aj nárast tejto platformy. Napriek tomu, niektoré klastre zlyhávajú pri vytváraní alternatívnych zdrojov konkurenčnej výhody, strácajú schopnosť inovácie, zmien, diverzifikácie, nemajú príslušné rozpoznanie či pochopenie toho, čo sa deje v konkurenčných klastroch, prijímajú a očakávajú riešenia od iných a zablokujú sa voči iným – moderným technológiám alebo novým spôsobom fungovania. Avšak koncepcia klastrov podľa informácií z krajín kde je dlhodobo fungujúca potvrdzuje, že je jedným z hlavných rozvojov konkurencieschopnosti regiónov.

Literatúra

Knižné publikácie

MARKOVÁ, V. 2003 *Malé a stredné podnikanie v Slovenskej republike*. Banská Bystrica: Bratia Sabovci, 2003. ISBN 80-8055-816-7.

SKOKAN, K. 2004. *Konkurencieschopnosť, inovácie a klastry v regionálnom rozvoji*, Ostrava: REPRONIS, 2004. ISBN 80-7329-059-6.

Časopisy, zborníky

DOUGLAS Lambert, James R. Stock Lisa Ellram.: Logisitka. In: *Business books*, CP Books a.s Brno 2005. ISBN 80-251-0527-X.

JOHANSSON, M. 2007. Stimulation of renewable energy markets through the establishment of regional clusters. In: *Green Energy Clusters Project*. KanEnergy Sweden AB, 2007

KIESE, M. 2008. Cluster approaches to Local Economic Development: Conceptual Remarks and case studies from Lower Saxony, Germany, in Blien, U., Maier, G., *The Economic of regional clusters: Network, Technology and Policy*, Edward Elgar.

LITTOVÁ, V. Spoločné podnikanie v koncepcii rozvoja klastrov. In *Zborník z*

medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov, „Ekonomika, financie a manažment podniku V. 3.11. 2011“ [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. ISBN 978-80-225-3299-0.

LITTOVÁ, Z. Globálne pôsobiacie riziká v životnom poistení. In Sociálno-ekonomický obzor : recenzovaný odborný on-line časopis [elektronický zdroj]. - Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2013. ISSN 1339-2387, jún 2013, roč. 1, č. 2, s. 119-128 online. ESF 26240120032.

Internetové zdroje

Library of economics libery. Articles. [online]. [Cit. 05.02.2011]. Dostupné na internete: <<http://www.econlib.org/>>

využitú učebnicu:

MARSHALL, A. Principles of Economics, London: Macmillan and Co., Ltd. 8th edition

SMITH, A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations, London: Methuen and Co., Ltd. 5th edition.

DTI. Clusters home. [online]. [Cit. 13.05. 2010]. Dostupné na internete: <www.dti.gov.uk/clusters>

Eurlex. Prístup k právu Európskej Únie. [online]. [Cit. 07.11.2010]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/>>

Pro Inno Europe. Innovation policy in EU. [online]. [Cit. 15.10.2011]. Dostupné na internete: <<http://www.proinno-europe.eu/>>

Etrend. Aktuálne . [online]. [Cit. 05.02.2011]. Dostupné na internete: <<http://www.etrend.sk/>>

Slovník pojmov [online]. [Cit. 05.02.2011]. Dostupné na internete: <<http://vedomostnaspolocnost.vlada.gov.sk/4759/slovník-pojmov.php>>

Czech Invest. Klastry. [online]. [Cit. 25.1.2011]. Dostupné na internete: <<http://www.czechinvest.org/klastry>>

Enterprise Europe Network. Clusters. Klastre európskych inovácií a konkurencieschopnosti pod radarom [online]. [Cit. 30.05.2011]. Dostupné na internete:

<<http://www.enterprise-europe-network.sk/articles.php?tid=111&lang=sk>>

Strategy+Business. Press room. [online]. [Cit. 30.05.2011]. Dostupné na internete: <<http://www.strategy-business.com/press/16635507/20041>>

OECD. Information. [online]. [Cit. 30.05.2010]. Dostupné na internete: <<http://www.oecd.org/dataoecd/53/25/38678677.pdf>>

Cluster navigators. Development process [online]. [Cit. 25.1.2011]. Dostupné na internete: <<http://clusternavigators.com/content/view/29/52/>>

Adresa autora:

Veronika Littvová, PhD. Ing.
Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta podnikového manažmentu
Katedra podnikovohospodárska
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava

Príspevok je súčasťou riešenia projektu VEGA č. 1/1174/12 „Diagnostika podnikových procesov v kontexte manažmentu rizika a stanovenie hodnoty podniku“ v rozsahu 100%.